

Syksyn 2021 maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman Hiilestä kiinni – keskustelut

Yhteenveto

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) valmistelun osana järjestettiin syksyllä 2021 seitsemän alueellista keskustelutilaisuutta. Virtuaaliset tilaisuudet suuntautuivat eri puolille Suomea ja niitä käytiin teemoittain. Keskusteluiden tavoitteena oli saada monipuolisia näkökulmia suunnitelman alustaviin toimenpiteisiin ja niiden mahdollisiin vaikutuksiin sekä ajatuksia uusiksi ilmastotoimenpiteiksi ja pohtia keinoja ilmastoimien toteuttamiseen. Keskusteluiden alustuksessa esiteltiin listaus erilaisista alustavista toimenpiteistä.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman alustavia toimenpiteitä pidettiin yleisesti oikeasuuntaisina ja monipuolisina. Keskusteluissa nousi esiin muun muassa seuraavia huomiota: toimenpiteiden mittakaava puuttui, toimenpiteitä toivottiin arvioitavan vielä niiden vaikutusten perusteella, ohjauskeinot toimenpiteiden jalkauttamiseksi uupuivat ja toivottiin vältettävän byrokratian lisääntymistä toimenpiteitä käyttöönottaessa. Lisäksi tuotantoa rajoittavien toimenpiteiden osalta pyydettiin välttämään tilanteita, joissa ne kohdistuisivat yksittäisiin toimijoihin.

Keskustelijat pitivät tärkeänä tunnistaa ne kriittiset toimet, jotka tulisi saada heti käytäntöön. Useassa keskustelussa ehdotettiin tiekarttojen valmistelua tukemaan maanomistajien ilmastotyötä ja toiminnan kehittämistä. Yhteistyön kehittämistä ja verkostojen luomista eri toimijoiden kesken pidettiin merkittävänä toimien jalkautumisen kannalta. Alueellisten erojen huomioimista peräänkuulutettiin myös useassa keskustelussa esimerkiksi pellonraivaustarpeen, poronhoitoalueiden huomioimisen, nurmiviljelyn ja turvemaiden osalta. Osa keskustelijoista oli huolissaan toimenpiteiden ja tukirahojen kohdentumisesta vain tietyille alueille. Kokonaisuuden tarkastelua pidettiin tärkeänä, sillä maa- ja metsätalouteen liittyy ristiriitaisia tavoitteita, kuten puun käytön lisääminen ja biotalouden edistäminen sekä hiilensidonta ja -varastointi.

Turvemaista ja niihin liittyvistä alustavista toimenpiteistä keskusteltaessa oikeudenmukaisuuden huomioiminen nousi erityisesti esille. Osallistujat keskustelivat myös maanomistajien erilaisista taloudellisista kysymyksistä sekä turvemaiden merkityksestä huoltovarmuuteen, sillä kuivina aikoina turvemaiden todettiin tuottaneen hyviä satoja. Yhtenä alustavana toimenpiteenä keskustelun alustuksessa esitelty kosteikkoviljely herätti paljon keskustelua eri tilaisuuksissa. Keskustelua syntyi muun muassa tarpeesta luoda markkinat kosteikkoviljelykasveille, tietopohjan vahvistamisesta, kannustimien luomisesta, sadonkorjuun toteuttamisesta ja vedenpinnan korkeuden vaikutuksista päästöihin. Markkinakysymystarve nousi esille myös nurmista puhuttaessa.

Maankäytön muutoksiin liittyvistä toimista keskusteltaessa lannan prosessointia, tilusjärjestelyiden edistämistä ja maankäytön muutosmaksua pidettiin hyödyllisinä toimenpiteinä ehkäistä metsäkatoa. Maankäytön muutosmaksu toimenpide-ehdotuksena sai eniten sekä kannatusta että vastustusta. Erityisesti toivottiin joustavuutta ehdottoman kiellon sijaan, jotta pellonraivaus olisi mahdollista perustelluista syistä. Kompensaation hyödyntämistä

pohdittiin myös raivaustarpeeseen. Heikkotuottoisten peltojen metsittämisessä tunnistettiin haasteita liittyen tunnearvoihin. Maapankkitoiminta toimenpide-ehdotuksena nostettiin myös esiin keskusteluissa. Tällöin valtio ostaisi peltoa, jonka sitten esimerkiksi metsittäisi tai vettäisi.

Metsien lannoituksesta keskusteltaessa tuotiin esille, että toimenpiteen osalta toivotaan kiinnitettävän huomiota luomukeruualueisiin. Pitkäikäisten puutuotteiden edistäminen ja biohiili nousivat esille useissa keskusteluissa. Peltometsäviljelyä pidettiin mielenkiintoisena ja potentiaalisena toimena, mutta varsin tuntemattomana ja haastavana Suomen olosuhteisiin. Hiilensidontamarkkinat nähtiin mielenkiintoisena keinona kannustaa maanomistajia mukaan ilmastotoimiin. Todettiin, että hiilensidontamalleissa ja hiilitaselaskennassa tiedon läpinäkyvyys ja luotettavuus ovat tärkeitä, minkä lisäksi tiedon tulisi olla vertailukelpoista. Hiilivuototarkastelua pidettiin myös oleellisena. Hiiliviljelyn suhteen eniten keskustelua herätti hiilen määrän mittaaminen, hiiliviljelyn määritelmä, maalajikohtaiset toimenpiteet ja toimien oikea-aikaisuus.

Useissa keskusteluissa nostettiin esille, että myös luonnon monimuotoisuus ja vesiensuojelu tulee huomioida toimenpiteissä. Vesistöt, monimuotoisuus ja ilmasto kulkevat käsi kädessä, totesi eräs osallistuja. Keskusteluissa todettiin myös, että toimien lyhyt- ja pitkäaikaiset vaikutukset tulisi huomioida. Toimenpiteiden vaikutuksien arvioimiseksi ehdotettiin tarkastelujaksoiksi viittä, 10 ja 25 vuotta. Maatalouden tärkeimpänä tehtävä pidettiin huoltovarmuudesta ja ruokaturvasta huolehtimisesta. Maa- ja metsätaloudesta keskusteltaessa myös näiden elinkeinojen kannattavuus- ja tuottavuuskysymykset tuotiin esille.

Viestintää, koulutusta ja neuvontaa pidettiin erityisen tärkeinä uusien käytäntöjen jalkauttamiseksi. Viestinnän tulisi olla kannustavaa, avointa ja läpinäkyvää, jota kohdennetaan oikeille kohderyhmille. Koettiin, että uusin tutkimustieto tulisi olla mahdollisimman nopeasti ja helposti saatavilla konkreettisin esimerkein. Keskusteluissa mainittiin myös julkisen keskustelun polarisoituminen ja sen tuomat haasteet. Keskustelijat pitivät tärkeänä, että ilmastotoimet ovat maanomistajia motivoivia. Motivaation syntymiseksi koettiin oleellisena se, miten asiat esitellään toimijoille. Keskusteluissa kannatettiin positiivista lähestymistapaa ja maanomistajien osallistamista, jotta he kokisivat itsensä hyödyllisiksi ja tasavertaisiksi ilmastohaasteiden ratkaisijoiksi. Useat keskustelijat pitivät kuitenkin haastavana saada viljelijöiden mukaan tekemiseen pienen aktiivisen ja helposti mukaan saatavan joukon lisäksi. Piennarpäiviä pidettiin merkityksellisenä ja hyvinä vertaisoppimista tukevinä tapahtumina.

Keskustelijoilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, onko tutkimustietoa riittävästi vai ei. Osa koki tiedon olevan liian sirpaleista ja käytäntöön soveltuvaa tietoa liian vähän. Useat kuitenkin kokivat, että tietoa on riittävästi toimien käynnistämiseksi ja uutta tutkimustietoa pystytään käyttämään ilmastotoimien täsmentämiseen.

Lisäksi joissain keskusteluissa nousi esiin, kuinka haastavaksi kulutustapojen muutoksen hallitseminen koetaan ja kuinka vahva sekä osittain ennakoimaton rooli kuluttajilla voi olla. Esimerkiksi kuluttajat voivat päättää olla ostamatta turvemaille tuotettuja tuotteita, vaikka turvemaille tehtäisiin monia toimenpiteitä, kuvasi eräs osallistuja tilannetta.